

Welkom op de ledenvergadering van 8 april

Ook ú hopen we te mogen begroeten op de ledenvergadering 2010 die donderdag 8 april gehouden wordt in de Hof van Salland. Bij deze nieuwsbrief ontvangt u de uitnodiging en de agenda. De avond begint om 20.00 uur, de zaal is open vanaf 19.30 uur.

Na de pauze wordt *Boer'n van gister'n – Alles gaat voorbij* vertoond. Elders op deze pagina prijzen we u dit klankbeeld van harte aan. Ter plekke zal u duidelijk worden dat we tijd te kort komen voor deze verleden tijd.

Boer'n van gister'n - Alles gaat veurbiej

Het viel nog niet eens mee om *Boer'n van gister'n – Alles gaat veurbiej* naar Diepenveen te halen, want de belangstelling voor dit klankbeeld over het boerenleven van vroeger in de Achterhoek is groot. Gelukkig waren we er op tijd bij. Na de pauze van de ledenvergadering op 8 april wordt u met beeld en geluid teruggevoerd naar het leven op het platteland van vóór de Tweede Wereldoorlog. Voor enkelen van de aanwezigen zullen jeugdherinneringen opgefrist worden, voor velen zal het een levendige illustratie zijn bij de verhalen die ze van hun ouders hoorden.

Dit klankbeeld steekt met kop en schouders uit boven het gemiddelde. Fons Rouwhorst en Henk Graaskamp hebben een zorgvuldige keuze gemaakt uit het gekiepte verleden en de gekozen beelden gerangschikt op het ritme van de seizoenen. De 'gesproken onderschriften' - in dialect maar in combinatie met de beelden voor iedereen verstaanbaar - rijgen de beelden aaneen tot een vloeiend verhaal. Zo'n vakkundig samengesteld klankbeeld is

Albertus Koetsier en zijn zoon Bé, bezig met hooien aan de Boxbergerweg.

geen surrogaat voor het medium film; het laat de beelden aan je geheugen kleven. Uiteraard komt in dit klankbeeld aan de orde wat het boerenwerk in die tijd inhield. Maar ook de feesten, de rituelen rond geboorte en dood, de kinderspelen, de noaberhulp, de huisslacht en de invloed van de weersomstandigheden worden helder belicht.

Fons Rouwhorst - programmaontwerper, beeldmaker en regisseur – zal de vertoning zelf inleiden.

Verder in deze nieuwsbrief:

In memoriam Wietwim Hopperus Buma

Om kort te gaan

Herinneringen aan Oud Rande tussen 1929 en 1964

Jo Walters-Gerrits en het OLD-station Eikelhof

Jetty Dijkema en Bello

Boerderij de Kooij aan de Ganzekooisweg

Sallandse spreekwoorden en gezegden

De Ravenbosch

Historische Vereniging
Dorp Diepenveen en Omgeving
Opgericht november 1998

Bestuur

- Herman Denekamp (voorzitter)
- Jan Harmelink (penningmeester)
- Harrie van Klaveren (secretariaat)
- Wilbert Derksen (interviewgroep)
- Jan van Ginkel (verzamelgroep)
- Leo Hattink
- Harry Mulder (fotografie)
- Jan Nieuwenhuis (research groep)
- Joop Overmaat (foto-archiefgroep)
- Joke Riemersma-Veeneman (ledenwerving)
- Annie de Ruiters-Vossebelt

Overige contactpersonen

- Ben Droste (pr-groep)
- Riek Visser-Haarman (textiel-groep)
- Gerrie Roetert-Grotentraast ((knipselgroep)

Correspondentieadres

Stijne van Sallandtstraat 95
7431 GP Diepenveen
tel. 0570-560673

E-mail:

info@historischeverenigingdiepenveen.nl

Website:

www.historischeverenigingdiepenveen.nl

Verzameladres historische artikelen en foto's:

- Jan van Ginkel,
Dorpsstraat 2, Diepenveen

Expositie- en werkruimte bibliotheek:

- Gerry Berends-Kelder en Theo Hoetink (contactpersonen).
In de vitrine is historisch materiaal te zien.

Fotoarchiefgroep in de Openbare Bibliotheek:

Dinsdagmiddag van 14.30-16 uur

Contributie

€ 11,50 per gezin per kalenderjaar.
Rabobank Deventer
nr. 37.77.33.628

© Historische Vereniging Dorp Diepenveen en Omgeving.

PR-groep: Ben Droste, Inke Mensink, Dienneke Nijenhuis en Rudi Steenbruggen
Teksten mmv: Herman Denekamp, Wilbert Derksen, Ben Droste, Wierwim Hopperus Buma, Lamberthe de Jong, Harry Mulder, Herman Siemelink en Wim de Weerd
Eindredactie: Ben Droste
Foto's: Harry Mulder (nieuwe foto's), fotoarchief Historische Vereniging, collectie Rudi Steenbruggen.
Druk: De Kroon, Olst

ISSN 1569-7878 Verschijnt 2x per jaar

Wisseling van de wacht in PR-groep

Het schijnt in de genen van een nieuwe club te zitten, dat veel vrijwilligers die de spits afbijten na zo'n tien jaar het stokje overdragen. Onze vereniging volgt deze ongeschreven wet en de PR-groep blijft daarbij niet achter. Drie leden hebben afscheid genomen: Hans Ekkel, José Groen-Bekema en Lamberthe de Jong. Laatstgenoemde heeft tot ons genoeg toegezegd, dat we voor redactionele werkzaamheden een beroep op haar kunnen blijven doen. In het eerste decennium van ons bestaan werd veelvuldig en luidruchtig kond gedaan van wat we in Diepenveen Dorp en Omgeving aan oud nieuws opdiepten, in deze nieuwsbrief en in boekvorm. Genoemd drietal heeft zich daarbij danig geroerd. Hartelijk dank aan deze werkers van het eerste uur. Het resterende drietal heeft inmiddels versterking gekregen in de persoon van Dienneke Nijenhuis. Laat u zich hierdoor vooral niet weerhouden om u te melden voor de PR-groep.

Reacties op artikel Willem Korteling

In Nieuwsbrief 21 van oktober 2009 werd gevraagd om informatie over de Diepenveense kunstenaar Willem Korteling die leefde van 1889 tot 1964. Er stond ook een foto van deze kunstschilder bij, met helaas de verkeerde voornaam: geen Herman maar Willem! De oproep leverde maar liefst twaalf reacties op, met waardevolle gegevens over leven en werk van Willem Korteling. Dat betrof informatie over familie en oeuvre, maar ook over *Villa Randerhoek* aan het Kerkpad te Diepenveen waar Korteling gewoond heeft. De dochter van Willem Korteling, mevrouw Corrie Hinderink-Korteling te Zeist, heeft inmiddels de reacties ingezien en toonde zich verheugd over de response.

Rest nog te melden, dat de opening van een expositie over het schildersgeslacht Korteling in het Historisch Museum De Waag te Deventer begin februari 2011 gepland is. Bij die gelegenheid zal ook een publicatie over dit schildersgeslacht gepresenteerd worden. Degenen die gereageerd hebben op de oproep krijgen een uitnodiging voor de opening van die expositie.

Roel H. Smit-Muller, kunsthistorica Tel 0570-622510 en e-mail smitmuller@home.nl

Naschrift van de redactie: Willem Korteling was ook een bekend schaker en lid van een schaakclub in Diepenveen. Dat blijkt uit het onderzoek van de interviewgroep.

Amateur-archeologen geven boek uit

De vereniging van amateur-archeologen in de regio Zuid-Salland - IJsselstreek – Oost Veluwezoom vierde eind 2009 haar veertigjarig bestaan. Deze regio van de Archeologische Werkgemeenschap voor Nederland omvat de gemeenten Apeldoorn, Deventer, Lochem, Olst-Wijhe, Raalte, (een deel van) Rijssen-Holtten, Voorst en Zutphen.

Ter gelegenheid van dit jubileum heeft de vereniging een boek samengesteld met een greep uit veertig jaar opgravingen door amateurs. Alle gemeenten binnen de regio komen aan bod met een aantal artikelen. Onderwerpen zijn onder meer: een Germaanse boerderij in Raalte, een mummie in Wijhe, een vestingstoren in Deventer, vreemde cirkels in Holtten, een urn uit de ijzertijd in Apeldoorn, boomstamwaterputten in Twello, houten straten in Zutphen en een middeleeuwse schoen in Lochem.

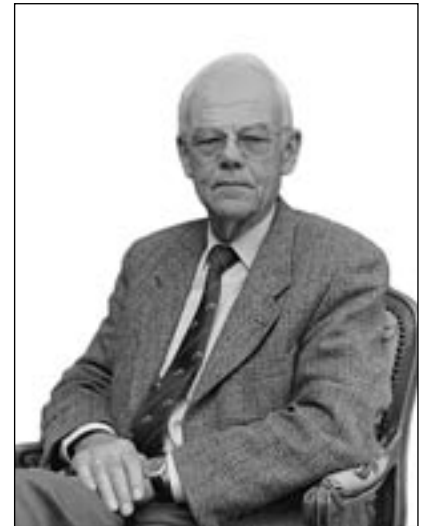
De titel van deze publicatie luidt *Spoorzoeken onder het maaiweld*. Het in kleur uitgevoerde boek omvat 128 bladzijden met 155 illustraties. Het kost 14,90 euro en is te koop bij plaatselijke boekhandels en bij de ANWB.

IN MEMORIAM

Wietwim Hopperus Buma 1926-2009

Lamberthe de Jong

Op zondag 18 oktober 2009 is Wiardus Willem (Wietwim) Hopperus Buma overleden. Ofschoon hij alleen tijdens zijn jeugd in Diepenveen gewoond heeft, bleef hij zijn leven lang een echte Diepenvener. Wietwim was vanaf zijn jeugd fel geïnteresseerd in de geschiedenis van Diepenveen. Het interview met hem in 'Oude Diepenveners doen opnieuw een boekje open' getuigt van die belangstelling. En nog in deze nieuwsbrief vindt u een bijdrage van zijn hand! Wietwim verdient het dat wij ons hem herinneren.

Wiardus Willem Hopperus Buma wordt op 29 juni 1926 in Elspeet geboren als oudste zoon van Wiete Hopperus Buma en Kik Kakebeke. De wortels van de familie liggen in Friesland en veel familieleden waren burgemeester. In 1929 verhuist het gezin naar Diepenveen omdat vader in Deventer gaat werken. Men gaat wonen in huize 't Clooster, een markant huis aan de Sallandsweg.

'Wietwim', want zo noemt iedereen hem, gaat naar de dorpschool in Diepenveen. Hij raakt bevriend met Wim Roetert en speelt bij hem op boerderij 'Bloemendal'. Met broer Jankees doet hij volop mee in het dorpsleven; ze gaan zwemmen in de Molenkolk en leren allebei goed plat praten. Het gezin verhuist in 1933 naar een andere woning in Diepenveen, Randerode naast het timmerbedrijf Bijsterbosch. Drie jaar later wordt een nieuw huis, 'Refugium', aan de Molenweg (nu Hopperus Bumalaan 6) betrokken.

In 1937 overlijdt onverwacht zijn moeder; Wietwim is die dag op schoolreis. Het overlijden maakt grote indruk en geeft een extra band met zijn vriend Wim Roetert, waarvan ook de moeder op jonge leeftijd is overleden. In september 1939 gaat Wietwim

naar de hbs in Deventer en na de oorlog begint hij aan een rechtenstudie in Leiden. In die tijd is hij ook secretaris van het Overijsels studentengezelschap 'Trans Isiania' dat de notulen in dialect maakt. Na zijn studie werkt hij als volontair bij burgemeester Bogstra in Bathmen en na zijn huwelijk met Liesbeth Lahr uit Doorn wordt hij adjunct-commissies in de Friese gemeente Smallingerland. In 1958 wordt hij benoemd tot burgemeester in Dwingelo en in 1973 volgt zijn benoeming tot burgemeester van Warnsveld. Inmiddels zijn er drie dochters geboren.

In die laatste periode speelt ook een gemeentelijke herindeling. Zutphen wil Warnsveld inlijven en Deventer de gemeente Diepenveen. Daardoor ontstaat er een nauw contact met burgemeester Crommelin van Diepenveen, dat in 1972 zelfstandig wist te blijven. Als burgemeester zorgt Wietwim er ook voor, dat de geschiedenis van Warnsveld wordt beschreven. Uiteindelijk is Diepenveen in 1999 toch samengegaan met Deventer en Warnsveld met Zutphen in 2004.

In de loop der jaren is Wietwim nauw betrokken gebleven bij Diepenveen. Hij bleef bevriend

met de familie Roetert en deed al vanaf zijn studententijd veel onderzoek naar de geschiedenis van het dorp. Vanwege de herindeling in 1999 adviseerde hij B & W van Diepenveen om de geschiedenis van de gemeente te beschrijven en hij werd zelf lid van de klankbordgroep voor het boek 'In de schaduw van de stad'.

Hij stimuleerde enkele medeleden van die klankbordgroep om de Historische Vereniging Diepenveen Dorp en Omgeving op te richten en werd een enthousiast lid van deze vereniging. Wietwim ontbrak bijna nooit op een bijeenkomst. Hij stuurde vaak enthousiaste brieven en belde regelmatig met het bestuur.

De laatste twee jaar ging het minder goed met zijn gezondheid. Hij overleed na een kort ziekbed op 18 oktober 2009 en werd vier dagen later begraven in het familiegraf in Friesland. Wim Roetert en echtgenote Gerrie waren aanwezig bij het afscheid van Wietwim Hopperus Buma, die veel heeft betekend voor de geschiedenis van dorp én gemeente Diepenveen.

Jo Walters-Gerrits en het OLDO-station Eikelhof

Wilbert Derksen en Herman Siemelink

De interviewgroep van de Historische Vereniging van Diepenveen Dorp en Omgeving is na de publicatie van twee lijvige bundels interviews stug doorgestaan met het bevragen van ouderen die de geschiedenis van Diepenveen niet uit een boek hoeven op te diepen. Uit de voorraad die deze werkgroep aangelegd heeft volgt hieronder de oogst van een vraaggelbesprek met mevrouw Jo Walters-Gerrits. Mevrouw Walters heeft de publicatie van dit interview niet meer mogen beleven, zij is eind 2009 overleden.

Elders in dit nummer vindt u de opgewekte herinneringen van mevrouw Jetty Dijkema aan haar treinreisjes tussen Raalte en Deventer. Aanleiding om deze interviews nu in de Nieuwsbrief te plaatsen is het feit dat de OLDO dit jaar zijn eeuwfeest gevierd zou hebben, ware het niet dat deze spoorlijn inmiddels opgeheven is.

In dienst van de OLDO

Midden in het open veld tussen Eikelhof en klooster Sion was vroeger een stationnetje, het lag aan de spoorlijn Deventer-Ommen. Tussen 1910 en 1935 tuften hier elke dag vier à vijf stoomtreinen uit beide richtingen langs. Het gebouwtje was voor zo'n landelijke plek groter dan je zou verwachten. Dat was vooral te danken aan het feit dat, toen de spoorlijn in 1910 werd aangelegd, er sinds 1897 daar vlakbij een moderne 'stoom-zuivelfabriek' stond, 'De Eikelhof' genaamd. Ook het aangrenzende grote landbouwbedrijf van Trappistenklooster Sion was goed voor veel vracht. De Sallanders waren trots op hun boemel-treintje. Er werd dankbaar gebruik van gemaakt, vooral op vrijdag als het in Deventer markt was. Het locomotiefje werd door iedereen liefkozend 'Bello' genoemd.

De lijn floreerde tot het begin van de Eerste Wereldoorlog. In de jaren daarna werd de lijn steeds minder rendabel. Goederenvervoer met de trein liep sterk terug door de opkomst van de vrachtauto en doordat de mensen steeds vaker reisden met de toen moderne autobus. Bedrijven langs de lijn waren failliet gegaan en Klooster Sion ging in die naoorlogse tijd voor het vervoer van grondstoffen en producten steeds meer over op de vrachtwagen. Door deze en vele andere factoren

werd de directie van de spoorlijn gedwongen om te gaan bezuinigen. Diverse maatregelen volgden. Eén daarvan was eind 1924 de degradatie van station Eikelhof tot halte. Stationschef Simmers werd overgeplaatst en hij werd vervangen door een goedkopere 'contractvrouw'. Dat werd Johanna Gerrits-Uderink. Haar man, Hendrik Gerrits, kreeg werk bij een onderhoudsploeg van het spoor. Toen het gezin naar Eikelhof verhuisde was dochter Jo bijna 6 jaar. Jo Walters-Gerrits vertelde ons haar verhaal over de OLDO in 2004.

"Eerst woonden we in Ommen, mijn vader was daar wegwerker bij het spoor van Zwolle naar

Coevorden. Toen de mogelijkheid zich voordeed om voor het OLDO-spoor te gaan werken, was hij er meteen voor te vinden. Vader was namelijk een echt buitenmens, hij hield enorm van de natuur en die was er volop in Eikelhof. Fazanten, konijnen, hazen, reeën, álles was er toen. Veel meer dan nu. We woonden ver van de bewoonde wereld. Er was alleen maar een karrenpad naar klooster Sion en naar Eikelhof. Ook mijn moeder was blij met haar betrekking als wachteres, het bracht extra geld in het laatje. Ze werd verantwoordelijk voor het wel en wee op deze halte. Ze moest er voor zorgen dat alles er goed verzorgd uitzag, ze

Station Eikelhof. Foto uit juni 1943

moest treinkaartjes verkopen en ze zorgde voor de aanneming en afgifte van vrachtgoed.”

Het gezin Gerrits bestond uit acht personen: vader, moeder, Margje, Riek, Jan, Dina, Jo en Gerard. Tussen elk kind was ongeveer vier jaar leeftijdsverschil. Toen het gezin naar Eikelhof verhuisde was Margje al getrouwd, daarom bleef zij in Ommen achter.

Op klompen naar school

In die tijd begon het nieuwe schooljaar altijd op 1 april. Jo en Dina werden die eerste dag door hun moeder met de trein naar Diepenveen gebracht. Ze hadden allebei eenzelfde prachtig jurkje aan met echte kanten kraagjes. Moeder had ze speciaal voor de gelegenheid genaaid. Jo: “Ik kan me alles nog goed herinneren. Juf Wienbelt was alleraardigst voor mij.”

Andere jonge kinderen uit de omgeving moesten altijd lopend naar het lagere schooltje in Hengforden; het gebouw staat er nog altijd, naast de Zandwetering. Jo en Dina gingen echter in Diepenveen naar school. Ze konden namelijk gratis - derde klasse - met de trein reizen, omdat vader en moeder Gerrits voor het OLDOSpoor werkten. Behalve op zondag zat Jo dus voortaan met haar zus Dina in de vroege ochtendtrein naar Diepenveen. In het rijtuig waren dan ook altijd veel andere kinderen. De meeste woonden in Raalte en Wesepe en gingen in Deventer naar de middelbare school. Vaak was het een gezellige boel in de trein. Er werd gezongen en kattenkwaad uitgehaald. Jo: “Alle schoolkinderen van Diepenveen droegen in die tijd klompen met dikke wollen gebreide sokken. Die sokken prikten zo ‘heerlijk’ aan de benen, vooral als ze nieuw waren. Moeder zorgde er altijd voor dat ik met nette geschuurde klompen naar school ging. Toch schaamde ik me er altijd voor, want al die an-

dere kinderen in de trein hadden schoenen aan. Ik voelde dat ze op mij neerkeken, ze vonden me maar een dom plattelandskind.” Bij station Diepenveen-Oost stapten Jo en haar zus uit, dan was het nog een flink stuk lopen over de Puinweg - nu Oranjelaan en Dorpsstraat - voordat ze bij school waren. Tussen de middag gingen Jo en Dina weer samen met de Bello-trein naar huis om even warm te eten. Als ze in Eikelhof uitstapten stond er al een trein klaar in Wesepe om hen weer naar Diepenveen te brengen. De lijn Deventer-Ommen was enkelsporig; treinen konden elkaar maar op sommige stations kruisen, zoals in Wesepe. Jo: “Ik had maar tien minuten de tijd om te eten want dan kwam die tegentrein uit Wesepe al. Ik was vroeger echt een Jan Teut, hoor. Moeder moest vaak op me mopperen als ik weer zat te treuzelen. ‘Je zit weer met je buik onder de tafel [= te kletsen] in plaats van te eten’, zei ze dan. De conducteur kende ons natuurlijk goed en kwam altijd even binnen kijken waar of ik bleef als ik weer eens te laat was. Als de treinpassagiers echt te lang op mij moesten wachten zei die conducteur meestal: ‘Neem je bord maar mee in de trein en gooi het maar naar buiten als je het eten op hebt.’” Op elke OLDOTrein reed één conducteur mee. Jo: “Er waren er twee, ik noemde ze altijd De Dikke en De Dunne. De één reed op de trein naar Ommen en de ander was in de trein naar Deventer, of omgekeerd.”

Als Jo ’s middags met de trein weer thuis kwam mocht ze nooit meteen gaan spelen. Eerst moesten ze altijd een half uur ‘sokken breien’. Jo: “Toen ik ouder was moest ik ook sokken stoppen. Dat stoppen moest eindeloos gebeuren, het was vaak meer stop dan sok!” Iedere week moest Jo van moeder alle kopers deuren klinken van het sta-

Slagstempel NS, gebruikt op Station Diepenveen Oost. Hiermee werden documenten en uitgaande post gedateerd. Januari 2010 geschonken aan onze vereniging door de heer Streefland uit Deventer.

tion poetsen en daar had ze een gruwelijke hekel aan. Haar broer Jan moest elke zaterdag het grind van het perron en het grind rond het station harken. Dat deed hij door een grote eg achter zich aan te trekken; dat vond hij weer vreselijk werk.

Minder animo voor de OLDOLijn
Vlakbij station Eikelhof was in 1910 ook een apart zijspoor met een verhoogde laad-, en losplaats aangelegd voor transport van goederen en vee. Toen de zuivel-fabriek ‘De Eikelhof’ er nog was, werden hier de kolen aangevoerd die nodig waren voor de stoommachines. Omgekeerd vonden duizenden roombotervaatjes via het OLDOSpoor hun weg naar de klant. Helaas heeft de bloei-periode van die fabriek maar één jaar geduurd, want al in 1911 ging hij failliet. Vooral in de jaren na de Eerste Wereldoorlog werd er steeds minder gebruik gemaakt van het zijspoor.

Op een dag in 1925 was er een grappig voorval. De reguliere machinist was ziek en er reed een leerling-machinist op de locomotief. Hij kreeg in Wesepe opdracht om bij Eikelhof een goederenwagon mee te nemen. Zoals gewoonlijk reed de trein dan even voorbij het wissel en die werd door de conducteur handmatig omgezet. De trein reed terug op het zijspoor en de wagon werd aan de personen-trein gekoppeld. De conducteur riep dan: 'Rijden maar!' Het was de bedoeling dat de machinist net voorbij het wissel zou rijden en dan zou stoppen. Het wissel zou vervolgens weer in de normale stand teruggeplaatst worden. De leerling-machinist reed echter in volle vaart weg, richting Diepenveen, en liet de conducteur verbaasd achter. Pas bij halte Hoek ontdekte de machinist zijn fout en bleef wachten. Ruim een kwartier later kwam de conducteur scheldend aanrennen, tot grote hilariteit van alle treinpassagiers.

Jo: "In onze tijd was het meestal rustig rond ons station. Moeder verkocht in één week maar aan ongeveer vijf personen een kaartje voor de trein. Op het zijspoor kwam af en toe nog wel eens een wagon met vracht of werden koeien en varkens in- en uitgeladen. Als er vracht voor Sion gekomen was, vochten de kinderen van ons gezin erom wie naar het klooster mocht fietsen om ervan te berichten. Bijna alle paters daar hadden zwijgplicht maar het kleine patertje aan de poort mocht wel praten. Van hem kregen we dan altijd als dank voor de kennisgeving een krentenbol of, nog beter, een sinasappel! Die vrucht was toen iets heel bijzonders. Later kwam Gerrit Steerman met zijn paard en wagen bij ons de vracht voor Sion ophalen." De familie Gerrits merkte eigenlijk nooit zo veel van de nabijheid van het klooster. In de zomer waren wel regelmatig paters op het land naast het station te zien. Zwijg-

Opening lijn Stoomtrein Deventer-Ommen bij Station Oost aan de Boschhoekweg in Diepenveen.

zaam werkten ze op hun akkers. Als de bel van het klooster luidde voor het gebed in de kloosterkerk, bleven ze meestal op het land en baden gezamenlijk even in het open veld. Soms kwam er wel eens een pater van Sion bij de familie Gerrits langs. Op een dag had hij een verzoek. Jo: "Mijn moeder was trots op haar gele rozen bij het schuurtje. Eén zomer stond de klimroos heel uitbundig in bloei. De plant zat stikvol met bloemen en die pater vroeg of hij samen met een andere pater wat mocht plukken om van de blaadjes in het klooster wijwater te maken. Moeder vond het wel goed maar toen ze later terug kwam was de plant helemaal kaalgeplukt. 'Ze krijgen nooit meer één roos!', zei ze woedend."

Elke werkdag ging vader op de fiets naar Diepenveen. Vlakbij station Diepenveen-Oost was de houten bergplaats voor het materieel van zijn werkploeg. De ploeg bestond uit een ploegbaas, dat was Spoelstra, en drie wegwerkers: Gerrits, Riphagen en Boeve. Het was hun taak om een deel van de lijn, het baanvak Deventer-Wesepe, te onderhouden. Dat betekende onder andere snoeien van het struikgewas naast de rails, want vooral 's zomers bestond er serieus gevaar voor bosbrand doordat er uit de schoorsteen van de stoomlocomotieven

altijd vonken meekwamen met de rook. Jo: "Ik vond het altijd een komisch gezicht als ze met z'n vieren op de lorrie voorbij kwamen. Aan weerszijden zaten twee man; door een grote hefboom op en neer te pompen bewogen ze het werkwagentje over de rails."

Volop natuur in de omgeving

Vlakbij was landgoed De Hoek, toen jachtgebied van de heer Vertholen de Salve de Bruneton. Hij woonde aan de andere kant van de Raalterweg, op Frieswijk. Ongeveer halverwege halte Eikelhof en halte Hoek was de woning van jachtopzichter Nokkert [nu boerderij 't Jachthuis]. Hij was in dienst van Vertholen en moest ervoor zorgen dat het wildbestand goed op peil bleef voor de jacht. Hij was tevens 'onbezoldigd veldwachter' en mocht daarom een revolver in huis hebben om eventuele overtreders van de wet, zoals stropers, zelf te kunnen arresteren. Toch werd er nog wel op het landgoed gestroopt door mensen uit het dorp. Ook boeren deden er stiekem aan mee. Jo: "Die konijntjes van toen waren heerlijk! Ook mijn vader was heel behendig in het zetten van een strik al mocht dat eigenlijk niet van zijn baas. Het kon 's nachts onweeren en bliksemen maar mijn vader sliep altijd gewoon door. Maar als

er 's nachts een konijntje begon te piepen omdat die in zijn strik vast zat, was hij meteen klaarwakker. Een paar minuten later was hij al buiten en had het dier met een fikse klap in de nek gedood.” Op een dag was de vangst heel wat groter. Jo zat toen bij haar moeder achter op de fiets. Samen met vader waren ze op weg naar de kerk in Diepenveen. Vlakbij het huis van Nokkert hoorden ze plotseling een raar geluid uit de struiken. Jo: “Vader smeeft zijn fiets op de grond en rende op een groot bruin beest af. Er ontstond een gevecht waarbij vader schreeuwde en zelfs op zondag moest vloeken. Hij riep: ‘Haal snel Jan op en zeg dat hij een jute zak moet meenemen!’ Ik rende zo hard als ik kon naar mijn grote broer thuis en gilde: Jan, Jan! Je moet gauw komen, vader is aan het vechten met een leeuw!” Met Jan teruggekomen op de plek des onheils zag Jo, dat het om een grote ree ging die in een strik van een stroper vastzat. Gelukkig was Nokkert niet gealarmeerd door al het lawaai en het dier verdween gauw in de zak. Thuis werd het geslacht en in de weken daarna lekker opgegeten.

In en rondom het station

Jo: “Af en toe kwam er een stoomtrein kolen bij ons brengen voor de kachels van het huis. Ook werd soms water aangevoerd; het werd met stoomdruk van de locomotief bij ons in de regenwaterput gepompt. Dat schone water gebruikte mijn moeder onder andere voor de was en om de ruiten van het huis te wassen. Het was nodig omdat er bij ons ijzer in het grondwater zat, dat zou anders lelijke vlekken in het wasgoed geven. Voor in de keuken was er een aparte pomp. Ernaast was de gewone grondwater-pomp voor drinkwater.” Behalve een keuken en bijkeuken was er in de dienstwoning van station Eikelhof een

woonkamer van vier bij vier meter en boven waren drie slaapkamertjes met bedsteden. Jo: ”Eigenlijk woonden we altijd in de keuken. In de woonkamer mochten we nooit komen want daar stonden al onze mooie spulletjes. Het moest er netjes blijven voor het geval er belangrijk bezoek zou komen.” Moeder Gerrits had een bureau voor de kaartjesverkoop, het was net zo groot als de woonkamer. Verder was er nog een wachtkamer en een bergplaats voor goederen. Op het perron was op flinke afstand een toiletgebouwtje voor de treinpassagiers. Er waren buiten ook drie gaslantaarns. In de winteravonden moest vader, moeder of één van de kinderen die aansteken, anders wist de machinist van het stoomtreintje niet waar hij moest stoppen. Jo vertelt: “Zo’n lamp had voor dat doel een vast laddertje. Ik vond het als kind leuk er hoog vanaf te springen. Nog leuker was dat samen met een vriendinnetje; op zondagmiddag was er altijd wel een bij ons op bezoek. Gerard, mijn broertje, had dan altijd een vriendje. De verkeer van mijn oudere broer en die van zus was op zondagmiddag ook altijd bij ons. Het was hierdoor extra gezellig, maar ook omdat moeder ‘s zondags volop tijd had voor ons allemaal. Ik zie nog, hoe ze elke keer weer met etens-tijd uit de kelder kwam met een grote schaal goed belegde plakken brood in haar handen. Voor ieder was er ook een snee krentenbrood en een beker warme geitenmelk. Kinderen die bij ons op bezoek kwamen vonden die melk meestal vies, maar moeder was onverbiddelijk: alles moesten ze opdrinken, of ze het lustten of niet. Het hoogtepunt van de dag speelde zich na het eten af in moeders bureau. Alles werd daar tegen de kant gezet en dan speelden mijn broer Jan en de vriend van zus Dina allebei op de harmonica. Wij dansten dan

met z’n allen door het kantoor en de wachtkamer. Wat had mijn moeder dan een lol. Dan had ze het hele spul bij elkaar, dat vond ze prachtig!”

Gestolen ei en dode kip

Jo: “Bij het station had vader een lange reep land langs de andere kant van de spoorlijn. Hier was de moestuin waar hij groente en aardappels verbouwde. Moeder verzorgde de kippen. Er liepen er wel zo’n achthonderd rond het huis. Eigenlijk hoorden ze natuurlijk hun eieren netjes binnen in het hok te leggen, maar regelmatig hield een kip zich daar niet aan. Zo belandde er ook nog wel eens een ei vlakbij het spoor. Moeder probeerde het altijd te voorkomen maar regelmatig verdween het dan stiekem in de zak van de machinist. Die kon het veel makkelijker lokaliseren vanuit zijn hoge positie. Na vertrek van de trein uit Eikelhof werd het onderweg gekookt met hete stoom van de locomotief en daarna lekker opgegeten. Met enige regelmaat maakte hij het nóg bonter. ‘Ik heb d’r helaas net weer eentje per ongeluk doodgereden. Mag ik ‘m mee naar huis nemen?’, vroeg de machinist dan aan mijn moeder. Dat ‘per ongeluk’ was waarschijnlijk elke keer gelogen maar dat konden we nooit bewijzen.”

Op vrijdag moest altijd een van de kinderen op het station passen. Dan ging moeder Gerrits in klederdracht, compleet met knipmuts, naar de markt in Deventer om haar eieren te verkopen. Soms zaten er onder de eieren ook wel een paar door haar man illegaal gestroopte konijntjes verstopt; die werden dan later bij poelier Eltink verkocht. Van het verdiende geld deed moeder in de stad dan weer inkopen voor het gezin.

De grens van Diepenveen en Olst liep over het terrein van station Eikelhof. Het gebouw zelf stond nog net in Diepenveen maar de schuur met de drie geiten stond op grond

van Olst. Jo: "Oh, die geiten gaven zoveel melk! Het was hele vette melk, we werden er in ieder geval allemaal lekker dik van. We hebben ook nog eens wat gekst met die geiten meegemaakt. Het was nadat moeder een keer uit de trein was gevallen toen ze van de vrijdagmarkt thuis kwam. Dat kwam doordat de machinist al was weggereden terwijl mijn moeder nog de lege eiermanden aan het uitladen was. Ze viel daardoor gemeen op het perron. Overal had ze kneuzingen en ze moest een paar dagen op bed blijven. Toch moesten onze geiten gemolken worden. Mijn broer Jan wilde het wel proberen maar dat lukte helemaal niet. Ook daarna bij vader niet, want de beesten schoppen wild om zich heen en renden steeds weg. Ze waren alleen aan moeder gewend. Toen kreeg vader opeens een goed idee; hij trok de kleren van moeder aan en deed haar stem na... en toen lukte het

melken plotseling wel!"

Hoe het verder ging

Jo doorliep alle zeven klassen van de lagere school in Diepenveen. Daarna ging ze, zoals zoveel meisjes in die tijd, naar de Vrouwenarbeidsschool in Deventer. Jo: "Toen mocht ook ik schoenen aan!" Na twee jaar ging ze al van school af, alleen maar omdat haar beste vriendin toen ook met de opleiding stopte. "Ik heb er later wel veel spijt van gehad want anders was ik vast een hele goede naaister geworden, ik had echt talent. Nu moest ik thuis meehelpen in de huishouding." In het jaar daarop, in 1935, werd de OLDO-lijn opgeheven. Het gezin Gerrits moest verhuizen. Ze gingen naar Zaandam, naar een rijtjeshuis. Vader had in die plaats van de spoorwegen werk aangeboden gekregen. Hij vond het echter vreselijk daar. Het werk aan het grote spoor was voor hem veel te hectisch en hij miste elke

dag de natuur om zich heen. Hij kreeg een ongeval en werd daarna nooit meer de oude. Hij werd depressief en bleef verlangen naar Diepenveen.

Een paar jaar later stierf hij, veel te jong, op eenenzestigjarige leeftijd. Moeder regelde dat hij in Zaandam begraven zou worden, maar de oudste dochter, Margje, wist dat samen met de andere kinderen te voorkomen. Hendrik Gerrits kreeg zijn laatste rustplaats op de begraafplaats van Diepenveen aan de Roeterdsweg. Ook Moeder keerde terug, ze ging in Deventer wonen. Jo had eerst werk in de winkel van haar zus in Olst gekregen, later werkte ze bij de familie Vroom in Diepenveen. Na de oorlog trouwde ze met Piet Walters. Ze vestigden zich in Lochem en kregen twee kinderen, Harrie en Paulien.

Station Eikelhof werd na de sluiting van de OLDO-lijn in 1935 omgebouwd tot boerderijtje. Tegenwoordig is het een woonhuis.

Jetty Dijkema en Bello

Wim de Weerd en Wilbert Derksen

Dit interview is in mei 2004 gemaakt door Wim de Weerd en later aangevuld door Wilbert Derksen. Aanleiding om mevrouw Dijkema te interviewen was de onthulling van een monument dat herinnert aan Station Diepenveen Oost van de OLDO.

Het was wel wennen in Raalte

April 1930 verhuisde Jetty Dijkema met haar ouders en haar zus Betsy van Harderwijk naar Raalte, waar vader de nieuwe directeur van het postkantoor werd. Een oudere broer, Co, was toen al leraar in Friesland en ging niet mee. Jetty: "We gingen wonen in een kast van een huis met wel zeven kamers. De grote dienstwoning was onderdeel van het postkantoorgebouw. Mijn vader hoefde maar een tussendeur door en dan was hij al op zijn werk." Het betekende voor vader Dijkema een promotie maar het gezin ging er qua woonomgeving

flink op achteruit. Jetty: "Wij hadden thuis niet eens waterleiding en elektriciteit. We moesten ons behelpen met een pomp in de keuken, en in de kamers was alleen gasverlichting. De witte was deed moeder in regenwater dat we opvingen en het toilet werkte nog met tonnetjes!" Het was volgens Jetty toen nog vreselijk ouderwets in Raalte. Tweederde van de bevolking was katholiek en leefde gescheiden van de protestanten. De Dijkema's, zelf doopsgezind, kenden dat helemaal niet van Harderwijk en vonden het maar heel vreemd. Alles was apart, ook het verenigingsleven en de win-

kels. Zo ging je, als je protestant was, naar een protestantse zaak.

Betsy ging voortaan naar de HBS in Zwolle, elke dag met de trein. Maar Jetty wilde in haar nieuwe woonplaats niet langer meer aan de hand van haar oudere zus lopen. Ze wilde nu haar eigen weg gaan en vroeg haar vader of ze in Deventer op school kon gaan. Ze had in Harderwijk al in de eerste klas van de Mulo gezeten, maar vader kreeg het niet

voor elkaar dat ze in het lopende schooljaar in Deventer mee mocht gaan doen. Ze was toen twaalf jaar en dus nog leerplichtig. “Ik moest noodgedwongen terug naar de laatste klas van de lagere school. Ik verveelde me daar en vond het verspilde tijd. Ik was aan een nieuwe uitdaging toe”, zegt Jetty. Moeder Dijkema was in de ogen van de Raaltenaren modern. Ze naaide zelf leuke kleren voor de kinderen. Jetty: “Andere kinderen hadden toen altijd donkere kleren aan met lange mouwen en lange kousen, ook ‘s zomers. Ik had dan meestal een vrolijke jurk aan met korte mouwen en blote benen. Daarom riepen kinderen me soms na: ‘Heeft je moeder geen geld voor lange mouwen?’ Dat vond ik natuurlijk nooit leuk.”

Met Bello naar Deventer

In september mocht Jetty eindelijk naar de Mulo in Deventer. Vier jaar lang moest ze elke dag al om acht uur ‘s ochtends op het perron van Raalte staan voor Bello, het treintje uit Ommen dat haar in iets meer dan een half uur naar Deventer bracht. Bijna de hele trein zat dan vol met kinderen uit Ommen, Lemelerveld en Raalte. Ze gingen naar diverse scholen: Nijverheidsschool, HBS, Mulo, Vrouwenarbeidschool, Ambachtschool, Handelsschool, Kweekschool. Jetty: “Alle kinderen kenden elkaar en we hadden samen altijd reuze plezier. We hadden voor elkaar bijnamen verzonnen; zo heette ik ‘de Stoomfluit’ omdat ik zo hoog kon gillen en zingen. Mijn vriendin Coos heette ‘Kwik’ omdat ze zo snel was. Een zekere Tom was heel aardig en wat je noemt een dikkerdje. Liever gezegd was hij zo rond dat hij zich moeilijk kon bewegen. De meisjes namen hem vaak goed onder handen en kietelden hem. Hij kon zich moeilijk verdedigen en ging dan heftig schudden terwijl er allerlei geluiden in vele toon-

aarden uit zijn mond kwamen. Vanwege die vele tonen noemden wij hem ‘Harmonica-Tom’. We konden onderweg nooit leren of lezen, we maakten alleen maar gein en deden spelletjes. De kinderen plaagden elkaar ook wel. Er werd regelmatig één van de meisjes opgetild en in het bagagerek gedeponeerd. Soms werd één van ons gedwongen om een flink deel van de rit naar Deventer buiten op het open balkon van de rijdende trein te blijven ‘om af te koelen’. Zingen deden we ook wel veel. Op een gegeven moment hadden we samen zelfs een ‘Belloballade’ gecomponeerd. Het was op de wijs van ‘Louisiana’, een bekende hit uit die tijd. Het had wel zes verzen. Het begon zo:

*Van Ommen gaat naar Deventer
een heel klein aardig treintje,
De lui erin hebben veel plezier,
luister maar naar het refreintje:
In de Bello, in de Bello - in dat
moeizaam puffend spoor,
dat naar Deventer gaat. In de
Bello, in de Bello
hebben wij een heel leuk koor.*

Het treintje had enkele wagons voor de passagiers en één voor vracht. Er waren houten banken zonder bekleding, geen asbakken, geen toilet. Alles was schoon en netjes. Geen krasje te zien en niets vernield, nooit. Bij overwegen moest de machinist tevoren vaart minderen en goed de stoomfluit gebruiken om het kruisende verkeer te waarschuwen.

Mijn Mulo-school was vlakbij drukkerij ‘de IJssel’ (nu is daar ‘n medisch centrum) in het gebouw van de Handelsschool. Ik liep altijd onder het viaduct door, en aan het begin van de Hoge Hondstraat moest ik linksaf en langs het spoor lopen naar mijn school. Een jaar

“Belloreizigers”. Foto genomen in 1933 bij de bank voor het station in Deventer.

Bovenste rij van links naar rechts: Zus Wissink, Fré Willemsen en Piet Maurits. Onderste rij van links naar rechts: Jopie Wissink, Jetty Dijkema, Jellie Postma, Wim Schaapman, Reimo Postma en Gerrit Weulink.

later verhuisde mijn klas naar een nieuw gebouw. Deze nieuwe Mulo-school stond aan de Ceintuurbaan; via een zandpaadje (nu Hoge Hondstraat) konden we er komen. Het hele gebied was toen nog praktisch onbebouwd.

In de middagpauze liepen we ‘s zomers altijd naar het plantsoen voor het station, hier waren ook altijd wel kinderen van andere scholen die we kenden. Daar aten we het brood op dat we van huis hadden meegekregen. ‘s Winters en met slecht weer gingen we in de stationsrestaurant zitten.

In die jaren had ik één eigenaardigheid. Als ik met mijn vriendinnen tussen de middag de stad in ging en door de Keizersstraat liep, moest ik altijd even bij apotheek Cath naar binnen. Zogenaamd om dropjes te kopen, maar in werkelijkheid deed ik het alleen maar om daar even binnen te zijn. Ik vond de opstand met potten en gebrandmerkte etiketten prachtig en het rook er altijd zo apart en heerlijk. Alles werd toen nog met de hand gemaakt: poeders, pillen, zalven, stropen etcetera. Toen heb ik nooit, echt nooit, vermoed dat ik daar later zou gaan werken.

‘De fijnste tijd van mijn leven’

Ik had vroeger twee hartsvriendinnen. Ik had ze leren kennen omdat ze, net als ik, met de Bello naar de Mulo in Deventer gingen.

Coos Baarda kwam uit Raalte en de ander, Reino Postma, uit Leme-lerveld. Woensdagmiddag hadden we vrij van school; normaal gingen we dan om half een met de trein weer terug. Eén woensdagmiddag hadden we met z'n drieën geen zin om al naar huis te gaan, we wilden liever nog wat rondneuzen in de stad. We bedachten dat we expres te laat bij de trein zouden aankomen. We treuzelden daarom extra lang in de hal van het station. De andere leerlingen waren al in de trein en keken naar ons uit. Pas toen de conducteur het fluitsignaal voor vertrek had gegeven en Bello zich in beweging zette, renden we naar de trein. Onze vrienden en vriendinnetjes hingen joelend uit de raampjes. Wat hadden ze een leedvermaak om onze te late komst! We hadden ze lekker gefopt en genoten van hun reactie. Daarna gingen we fijn de stad in en

namen de trein van half vijf terug. Of mijn moeder ongerust was bij thuiskomst weet ik niet meer.

In 1934 behaalde ik mijn Mulo-diploma B. Een jaar daarna werd de OLDO-trein helaas opgeheven. Voor de laatste rit naar Ommen heb ik nog geholpen om de trein in Deventer te versieren met bloemen en kransen. Een tijdperk werd definitief afgesloten. Ik bleef wel altijd in contact met mijn twee dierbare Bello-vriendinnen. In 1981 heb ik ter gelegenheid van het veertigjarig huwelijksfeest van Reino Postma een gedicht gemaakt:

*Bijzonder plezierig waren de jaren in de Bello-trein,
Eigenlijk hadden we samen continue gein.
Leren, repeteren, voor 'n ieder 'n onmogelijkheid.
Lachen, plagen, zingen: dat was 't program altijd.*

Oh, mijn Bello, wat gaf je ons een zalige tijd.

Eigenlijk was die Bello-tijd de fijnste periode van mijn leven!”

Hoe het verder ging

In 1939 besloot Jetty te gaan doen wat altijd al haar voorbestemming geweest leek te zijn. Ze volgde in Apeldoorn een tweejarige apothekersassistentopleiding. Na het examen in Amsterdam had ze geluk, want ze kon al na twee maanden werk krijgen bij apotheek Cath in Deventer. Ze heeft er achtendertig jaar met veel plezier gewerkt.

Nu geniet ze al vele jaren van haar welverdiende pensioen. Ze ergert zich wel aan de wijze waarop de mensen tegenwoordig langs elkaar heen leven en aan de gewelddadigheid van nu. Jetty: “Ik ben blij dat ik niet in deze tijd hoef op te groeien!”

Sallandse spreekwoorden en gezegdes

Herman Denekamp

Lichaamsdelen leveren gemakkelijk vergelijkingsmateriaal om de wereld rondom ons te meten en te waarderen. Ze zijn dichtbij, iedereen kent ze en weet wat je ermee kunt, en de maten ervan zijn relatief goed te bepalen. Veel spreekwoorden en gezegdes maken daar gebruik van. Deze keer gaat het over: **de beide lichaamsdelen die gevormd worden door de grote spieren (musculi glutei) welke het bekken aan de achterzijde bekleden.** (vgl. Van Dale Groot woordenboek van de Nederlandse taal, of wel de 'De Dikke van Dalen', uitgave 1976)

Wie 'm 't eerste ve'nemp hef 'm achter in 't hemp.

Wie hem het eerst heeft gevoeld heeft hem achter in zijn hemd.
Als iemand je er onterecht van beschuldigt dat je een wind hebt gelaten, kun je hem met dit gezegde van repliek dienen.

Wie zien konte uitleent mot zelf deur de ribb'n schijten.

Wie zijn gat uitleent moet zelf zijn behoeften door de ribben doen.
Dit zeg je tegen iemand die iets leent aan een ander en dan tot de ontdekking komt dat hij het zelf nodig heeft.

Ie kunt 'r oew konte niet keer'n.

Je kunt er je gat niet keren.

Er is zo weinig ruimte, dat je je stoot of iets omgooit als je een stap verzet.

Hee heft 'r mooi zien konte in 'edreid.

Hij heeft zijn gat er netjes ingedraaid.

Dit wordt gezegd van iemand die een baan of een positie heeft gekregen welke men hem misgunt.

Zee liep zich de konte uut den hoak.

Ze liep zich de benen uit het gat.

Ze had het zo druk of moest iets in zo'n korte tijd doen, dat het eigenlijk onmogelijk was.

Hee is een kontkroeper.

Hij kruipt iemand in zijn kont.

Hij praat iemand naar de mond.

Geef mien 's 'n kontje.

Geef me eens een zetje.

Help me eens, zodat ik bij iets kan komen wat te hoog voor me is.

Herinneringen aan Oud Rande tussen 1929 en 1964

Mr. WW. Hopperus Buma

In 'Oude Diepenveners doen opnieuw een boekje open' staat een lang en bijzonder informatief interview met de in december 2009 overleden Wietwim Hopperus Buma. Wietwim had de interviewers, Eva Akkersdijk-Bosch en Henk (Pier) Karenbeld, zoveel te vertellen dat hij hun sommige details moest besparen. Klaarblijkelijk zat het hem echter toch wel dwars, dat Oud Rande niet voldoende aan bod was gekomen. Na afloop van het vraaggesprek stopte hij Pier Karenbeld een paar velletjes papier in handen met de vraag om eens te bekijken of dit verhaal over het door hem zeer betreurde einde van een historisch bouwwerk de moeite van het publiceren waard was. De redactie van de Nieuwsbrief zegt daar volmondig ja op en maakt dankbaar plaats voor dit waardevolle relaas.

Jeugdherinneringen van Wietwim en van zijn in 1981 overleden broer Jankees Buma

In onze prille jeugd, toen wij van 1929 tot 1933 met onze ouders en grootouders op Huize het Clooster woonden, was Oud Rande voor ons, vier- tot zesjarigen, een gebied dat binnen ons wandelbereik viel. In 1920 was daar de familie Homan van de Heide komen wonen. Daarvoor had de familie Cost Budde er al een eeuw gewoond. Het echtpaar Homan van der Heide was in de leeftijd van mijn grootouders. Eén van hun dochters was getrouwd met Canne of Kanne. De kleindochters Canne waren van onze generatie. Ze kwamen van tijd tot tijd op Oud Rande logeren en speelden dan wel eens met ons. Ze hadden een oudere halfbroer, Bob Croin (spreek uit: Crowin), tegen wie mijn broer Jankees en ik vanwege een leeftijdsverschil van vijf jaar erg opkeken. In de zomer van 1933 verhuisden we naar 'Randerode', een villa aan de Puinweg dichtbij het station van Diepenveen Oost. De familie Homan van de Heide raakte geheel buiten ons gezichtsveld, vooral toen de heer Homan lid werd van de NSB.

Tijdens de oorlog, in mijn HBS jaren, was ik een trouw bezoeker van museum de Waag. Een groepje historisch geïnteresseerde jongelui kwam daar tussen 1941 en 1946 in de wintermaanden onder leiding van museumdirecteur Lugard bijeen. Op de boven-

verdieping van de Waag was een tussenkamer geheel gewijd aan de kastelen, havezaten en buitenplaatsen rondom Deventer. Langs de wanden stonden allemaal vitrines opgesteld. In het midden stond op een lage tafel een hoge vitrine met daarin een prachtige maquette van het huis Rande zoals het er voor de verbouwing van 1838 had uitgezien. Deze maquette van beschilderd bordpapier was in de negentiende eeuw na de ingrijpende verbouwing van 1838 gemaakt door een lid van de familie Cost Budde. Achteraf begrijp ik dat de tekening die schilderes Johanna Aleida Budde - zij leefde van 1800 tot 1858 - van de oude toestand had gemaakt een grote steun geweest zal zijn bij het maken van dit model. (Die tekening is afgedrukt op pagina 71 van *In de schaduw van de stad Deel 1*; op pagina 139 van dezelfde uitgave vindt men een zelfportret van de schilderes.) Honderd jaar eerder, in 1727, maakte de bekende tekenaar Cornelis Pronk al een gedetailleerde tekening van het omstreeks 1575 door Willem van Doetinchem gebouwde huis. Helaas is bij de herinrichting van het museum de Waag deze havezatezaal niet gehandhaafd. Toen ik er in 1998 navraag naar deed kon de directie me niet vertellen waar deze kwetsbare maquette was gebleven.

Weer op bezoek in Oud Rande

Toen ik in Leiden studeerde werd mij omstreeks 1949/1950 de gelegenheid geboden Oud-Rande te bezoeken, waar mevrouw Homan van der Heide na het overlijden van haar man was blijven wonen. Mevrouw ter Haar-Schnitger, de predikantsvrouw uit Diepenveen, regelde het zo dat ik haar mocht vergezellen bij een middagvisite aan mevrouw Homan. Bij dat bezoek kreeg ik de gelegenheid om in de kelder af te dalen. De stenen wenteltrap was vrijwel zeker de voet van de wenteltraptoren die op de maquette te zien was geweest en die ook op de tekening van Pronck te herkennen is.

Door deze bezichtiging van het interieur met de grote hal werd ik bevestigd in mijn vermoeden dat de rechtse van de twee neogotische topgevels uit 1838 en ook de smalle middenpartij met ingang zijn gebouwd op de plaats van de vroegere binnenplaats en dus geheel nieuw opgetrokken werden. Daarentegen heeft men de linker helft, die minstens één meter uit de oude hoofdgevel met in- en uitgezwenkte topgevel stak, gespaard. Deze sierlijke topgevel werd in 1838 afgebroken tot de hoogte van de zijgoten; wat er van overbleef was een saai blok met een rechte daklijst en plat dak naast de neogotische gevels. Gelukkig werden de uit de Middeleeuwen

stammende stenen in de zijgevel niet onder een pleisterlaag weggestopt. Ook de grote steen met het wapen van de familie van Coeverden met de drie zwarte arenen bleef daar zichtbaar. Bij de ingreep van 1838 werd het oude hoofdgebouw alleen van het hoge zadeldak ontdaan, maar door het langhuis met circa vijf meter in te korten ging de samenhang verloren. Hierdoor kwam de toren los van het huis te staan.

Na het bezoek mocht ik rondom het huis het muurwerk uitvoerig bekijken; ik kon vaststellen dat de oude buitenmuren nog aanwezig waren. Een kleine knik in het muurwerk ongeveer een halve meter boven het maaiveld verried, dat dit destijds rechtstreeks uit de grachtbodem was opgemetseld, vanaf het bredere fundament. Alleen de nieuwe westmuur van het ingekorte langhuis bleef verticaal tot op de grond en vertoonde die bewuste knik niet.

Verkocht en afgebroken

Nadat mevrouw Homan in de vijftiger jaren was overleden werd het huis samen met het landgoed verkocht aan de onroerend goed maatschappij van Ankersmits katoenfabrieken te Deventer. Het huis werd vanwege de toen heersende woningnood verhuurd aan woningzoekenden uit de gemeente Diepenveen. Dit duurde tot 1963. Op dat moment hoorde ik van mijn moeder dat er plannen waren om Oud Rande af te breken.

In die tijd benaderde ik burgemeester Crommelin van Diepenveen - inmiddels mijn collega, want ik was in 1958 burgemeester van Dwingeloo geworden - met de vraag of ik hem mocht laten zien, hoe bouwhistorisch interessant Oud Rande achter zijn gotische nepgevels toch nog steeds was. Hij was bereid om op een zaterdag samen met mij en

Het neogotische huis uit 1838 met de toren uit 1574. Deze luchtfoto werd genomen in 1953.

een van de heren Ankersmit naar het oude huis te kijken. Op het afgesproken uur trof ik hem bij het huis in het gezelschap van de heer Anton Ankersmit (van het Wijnbergen). Helaas was het voorgenomen bezoek niet goed met de bewoners overlegd. De teleurstelling was groot toen we merkten dat de bewoners niet thuis waren en we er dus niet in konden. Het lukte mij nog wel - onder het wakend oog van het hoofd van politie - door het open raam aan de torenkant van het oude langhuis binnen te klimmen. Daar zag ik nog een oude schoorsteenmantel met daarboven een spiegel in vergulde lijst. Ik had er begrip voor dat de heren mijn voorbeeld niet wilden volgen en we staakten onze onderzoekingsstocht.

Van het oorspronkelijk Oud Rande was nog zo veel over dat, met een restauratie van het oudste deel, een uniek monument behouden had kunnen worden. In het nagesprek bleek echter dat burgemeester Crommelin al zijn energie concentreerde op de aanstaande restauratie van de oude dorpskerk van Diepenveen. Bij afbraak van Oud Rande zouden de middeleeuwse kloostermoppen goed dienst kunnen doen voor de restauratie van de kerk. Ik heb toen verder maar in de afbraakplannen berust. Jammer dat er na de afbraak geen bouw-

historisch onderzoek of zelfs geen opmetingen zijn gedaan. Dat was in die tijd nog niet gebruikelijk. Toen ik na de afbraak nog eens kwam kijken, was men bezig met een bulldozer de fundamenteën uit te graven. Het bodemarchief ging dus ook verloren. We kunnen ons gelukkig troosten met het feit dat we tegenwoordig de geschiedenis beter bewaren of, als dat niet kan, beter documenteren dan veertig/vijftig jaar geleden. Gelukkig dat de nabije havezate 'de Haere' in de gemeente Olst door de Stichting IJssellandschap, onlangs kon worden gerestaureerd, zodat een herhaling is voorkomen.

November 2002

De Ravenbosch

Ben Droste

Terzijde van het Randerpad tussen de Randerstraat en de Sallandsweg bevindt zich een klein bos dat met de naam 'De Ravenbosch' getooid is. Die nostalgische vlag moet ongetwijfeld ooit de lading gedekt hebben, maar raven zijn op deze plek sinds mensenheugenis niet meer gesignaleerd. Sommige oudere Diepenveners duiden dit kleine bosperceel ook wel aan met 'de Zilvervossenfarm'. Ook deze naam is door de geschiedenis achterhaald, want in de vijftiger jaren van de vorige eeuw werd deze farm opgeheven. Er is nog een derde naam in zwang: 'het Pauwenbosje'. Dit mag een bijdetijdse aanduiding genoemd worden, want pauwen huizen er nog steeds. Wel is de populatie de laatste jaren heerlijk uitgedund door het wilde broertje van de zilversos.

Uit het grijze verleden

Wanneer dit beboste stukje Salland de titel 'De Ravenbosch' gekregen heeft is niet te achterhalen. Het oudste geschrift waarin die naam werd vastgelegd is een verkoopbrochure van de buitenplaats De Roobrug uit 1886. Een nogal prozaïsch voertuig. Maar De Ravenbosch had zich dan ook weinig te verbeelden, want het maakte al eeuwen deel uit van die voorname buitenplaats en het mocht klaarblijkelijk pas een naam hebben als de marktwaarde verzilverd moest worden.

Overigens is het vrijwel zeker, dat De Ravenbosch oudere papieren heeft dan De Roobrug. Het ligt in de buurtschap Rande, en Rande is een verbastering van de oude aanduiding Rathnon voor 'een plaats waar bomen gerooid zijn'. Vermoedelijk nestelden de raven die De Ravenbosch in bezit namen zich hier in een bescheiden restant van de bossen die ooit de hogere gedeelten van de woeste gronden in dit gebied tussen de IJssel en de Sallandse heuvelrug bedekten. De Ravenbosch ligt inderdaad wat hoger dan de omringende landerijen en als je hier de schop in de grond steekt stuit je meestal al na enkele decimeters op rivierzand. De dunne laag daarboven is onvruchtbare boshumus, het bewijs dat er hier nooit een boer geploegd heeft. Het is dus niet brutaal om aan te nemen, dat dit kleine bosperceel al vele eeuwen aanwezig was voordat noeste pioniers de woeste gronden in het buitenge-

Kaartje uit
1781, getekend
door
H. van Hooff.

bied van Deventer begonnen te ontginnen, met in hun kielzog vermogende ingezetenen van de Hanzestad die het lawaai en de stank van de stad beu waren en in de buurtschap Rande statige onderkomens bouwden. De Ravenbosch staat vanaf 1781 op de kaart. In dat jaar bracht een zekere H. van Hooff het deel van de buurtschap Rande in kaart waarin de buitenplaatsen Oud Rande, Rande (oftewel Smets-Rande) en De Roobrug gelegen waren. Ook De Ravenbosch is ingetekend. Het is sindsdien blijkbaar wat verschoven, want op de kaart van Van Hooff ligt dit beboste perceel iets terzijde van het Randerpad en schurkt het aan tegen de Randerstraat.

Wisselende bestemming

In de Middeleeuwen werden de uitgestrekte bossen van Salland vanwege hun wat hogere ligging grotendeels gerooid ten gunste van landbouw en veeteelt. Gebieden die lastig in cultuur te brengen waren, zoals de rivierduinen in Oud Rande en op de Haere, ontsnapten aan deze ingreep. Waarom De Ravenbosch niet kaalgeslagen werd valt niet meer te achterhalen. Bossen waren ove-

rigens ook in die tijden wel degelijk economisch zeer waardevol. De opslag van CO2 was nog niet aan de orde en de VVV moest nog uitgevonden worden, maar hout was hét materiaal voor gebouwen, schepen, koetsen en karren. Zoals de genoemde verkoopbrochure laat zien was in 1886 houtwinning nog de enige bestemming voor De Ravenbosch. Het was, anders gezegd, een kleinschalig productiebos. Rond 1880 heeft de toenmalige eigenaar van De Roobrug niettemin voor eigen gebruik wandelpaden door dit kleine privé-bos laten aanleggen. Het verhaal gaat, dat hij eens per jaar en gewapend met picknickmanden De Ravenbosch met een bezoek vereerde.

Aan de bestemming productiebos wordt voor het eerst gemorrelt in 1935 als het toen ruim achttien hectaren beslaande landgoed De Roobrug, opgesplitst in vijftien percelen, geveild wordt. De Ravenbosch wordt in de veilingbrochure aangeprezen met de volgende om-

schrijving: “Beuken-, dennenbos en laan met mooie opgaande bomen [...] zeer geschikt voor het stichten van landhuisjes en villabouw”. Er heeft zich geen enkele projectontwikkelaar gemeld; de diepe economische depressie van die jaren zal hier debet aan zijn. Overigens was een jaar eerder al een goed deel van het bos geruimd om plaats te maken voor vossenkooien.

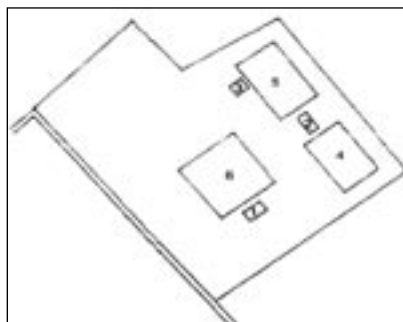
Een vossenfarm in De Ravenbosch

De tijd is voorbij dat dames het bont maakten met de huid van dieren, waaronder de vos. In 1934, toen Friedrich August Wichelmann in De Ravenbosch een zilvrevossenfarm begon, sprak niemand daar schande van. De heer Wichelmann had ooit met goed gevolg in Den Haag zijn liefde verklaard aan de niet onbemiddelde dame Maria Jacoba Klaare. Met het geld dat zij meebracht had hij voor hen een mooi plekje in Diepenveen gekocht. Waarom Diepenveen? Waarschijnlijk had hij als handelaar in tabak nauwe contacten met Deventer waar de fabricage van sigaren een bloeiende industrietak vormde. En klaarblijkelijk was hij niet verknocht aan Amsterdam waar hij als directeur en enige aandeelhouder van TIM, de NV Tabaks-Inkoop Maatschappij, kantoor hield. Het echtpaar Wichelmann-Klaare vestigde zich dus op De Roobrug.

Maar de liefde luwde en bleek in 1934 volledig gedoofd. Goede raad was duur. Hij zou ook financieel zijn eigen boontjes weer moeten doppen en intussen was de tabakshandel in de versukkeling geraakt. Hoe hij op het idee kwam om in vossenhuiden te gaan handelen vermelden de papieren niet. Maar het idee was niet slecht, want oude bewoners van Diepenveen die de vossenfarm nog in bedrijf gezien hebben weten te vertellen dat in die tijd een zilvrevos evenveel opbracht als een koe. Bovendien neemt een vos aanzienlijk minder plaats in en is te vriend te houden met slachtafval.

Wichelmann liet voor deze onderneming zijn oog vallen op De Ravenbosch en startte er nog voordat het huwelijk december 1934 ontbonden werd, met instemming van zijn aanstaande ex, een vossenfarm. Mevrouw Klaare was zelfs nog zo welwillend, haar handtekening te zetten onder een overeenkomst waarin ze “uiterlijk tot 1 januari 1939 kosteloos ten gebruike afstaat de strook grond welke in november 1934 voor de vossenfarm van laatstgenoemde [Wichelmann] in gebruik was”. Bij de veiling van De Roobrug in 1935 blokkeerde deze overeenkomst niet juridisch maar wel feitelijk de verkoop van De Ravenbosch aan anderen dan de heer Wichelmann. De ronkende reclame voor dit bos als ‘zeer geschikt voor het stichten van landhuisjes en villabouw’ was in die economisch barre jaren een slag in de lucht en het feit dat Wichelmann er op grond van die overeenkomst nog vier jaar ongestoord zijn gang kon gaan schrok uiteraard elke andere gegadigde af. Wichelmann werd dus de eigenaar. Dat hij het via makelaar Berends uit Deventer liet kopen ten behoeve van de NV Tabaks-Inkoop Maatschappij zal wel een belastingtechnische reden gehad hebben. Wichelmann pakte met behulp van zijn knecht, de Oostenrijker Paul Jeentje die hem ook op De Roobrug gediend had, de zaak voortvarend aan. Dat wil zeggen Paul Jeentje was het die de handen uit de mouwen stak. Wichelmann zelf staat in 1935 bij de Deventer notaris Carel Jacob ten Cate te boek als ‘zonder vaste verblijfplaats tijdelijk verblijvende te Amsterdam’.

Uit de beginjaren van de vossenfarm

zijn geen afbeeldingen beschikbaar. Een luchtfoto uit 1948 laat in het zuidoostelijk deel van het bos de langgerekte vossenkooien zien, met daarboven het eerste gebouw dat in De Ravenbosch verscheen. Dit gebouw werd het farmhuis genoemd en bevatte naast een flinke woonkamer, een slaapkamer, een keuken en een wc ook een werkruimte voor de vossenfarm. Rechts daarvan was de stortplaats voor afval die bij het ruimen vele jaren later goeddeels gevuld bleek met de schedels en de botten van het slachtvee dat op het menu van de vossen stond. Voor het vermalen van het vlees werd een grote gehaktmolen geïnstalleerd. Oudere bewoners van de buurtschap Rande herinneren zich nog levendig de indringende geur waarin de vossenfarm gehuld was. Aan de andere kant van het farmhuis lag op het moment dat die luchtfoto genomen werd een flinke moestuin. Deze moet later plaatsgemaakt hebben voor de vossen, want ook op die plek zijn restanten van kooien gevonden.

Het farmhuis moet al bij of kort na de start opgericht zijn, want het was tevens het bedrijfsgebouw. Een bouwvergunning is niet te vinden maar die moet er beslist geweest zijn. Want in de aanvraag twee jaar later voor een tweede gebouw staat het op een situatieschetsje ingetekend, en B&W van Diepenveen waren wel goed voor de eigenaar van de Tabaks-Inkoop Maatschappij maar ze waren niet gek. Uit twee vanaf de grond genomen foto's blijkt, dat dit houten gebouw voorzien was van een toren vanwaaruit men het kooiencomplex overzag en de vossen in de gaten kon houden. Die toren was geen frivoliteit. Er brak nogal eens een vos uit zijn kooi en die moest in zijn nekvel gegrepen worden

Situatieschets van De Ravenbosch op basis van een in 1949 genomen luchtfoto:

1. Voormalige bedrijfsruimte, later woonhuis Wichelmann; 2. Farmhuis, afgebrand ca 1990; 3. Zomerhuisje, afgebrand ca 1964; 4. Hokken voor de vossen; 5. Moestuin; 6. Boomgaard, nu gazon

Het farmhuis met toren.

voordat ie de tweede barrière, het hoge hek rondom het hele terrein, op weg naar de vrijheid achter zich liet. Voor de kooien en de omrastering van het gehele Ravenbosch was zoveel materiaal nodig, dat er een eigen machine voor het produceren van gaas aangeschaft werd.

In het midden van het perceel zijn eveneens een fors aantal bomen geroid voor een tweede bedrijfsgebouw en voor de aanleg van een boomgaard. Najaar 1936 kreeg Wichelmann toestemming “tot het bouwen van een houten gebouwtje afgedekt met riet dat dienst zal doen als keuringslokaal, bergplaats en kantoorruimte”. De stijl van dit ‘gebouwtje’ dat meer doet denken aan een woning dan aan een bedrijfsgebouw lijkt te wijzen op de zwierige hand van de bekende Deventer architect W.P.C. Knuttel. Dat laatste is overigens niet waarschijnlijk, want deze Knuttel was een beschermheer van mevrouw Klaare en zette bij de scheiding van het echtpaar Wichelmann-Klaare namens haar zijn

Gezicht op de vossenkooien vanaf de toren op het farmhuis.

handtekening onder de notariële afspraken tussen die twee.

Hoe het ook zij, toen Wichelmann in 1938 besloot in De Ravenbosch te gaan wonen vond hij het niet nodig om daar een nieuw huis voor zichzelf te laten bouwen. Op 3 november van dat jaar diende hij een bondig verzoekschrift in: “Ondergeteekende verzoekt Uw College haar [lees de NV Tabaks-Inkoop Maatschappij] vergunning te willen verlenen tot het veranderen van de wc in het nieuwe gebouw, staande in de Ravenbosch A 2694, en verzoekt verder haar vergunning te willen verlenen tot bewoning van bedoeld gebouw”. Februari 1939 wordt toestemming verleend voor de verbouwing en een maand later wordt de woonvergunning afgegeven. Nog weer een goed jaar later klopt Wichelmann namens de Tabaks-Inkoop Maatschappij opnieuw aan bij B & W van Diepenveen: “Directeur Wichelmann is onder behandeling van een geneesheer en zal geruimen tijd moeten rusten. Voor verzorging en verpleging is

een verpleegzuster noodig en daaruit volgt dat een tweede slaapkamer tevens ziekenkamer noodzakelijk is”. Ofschoon op 26 novem-

ber 1940 positief beslist werd over dit verzoek, is die uitbreiding nooit gerealiseerd. De reden is niet duidelijk. Volgens een notariële acte van mei 1944 waarin de Tabaks-Inkoop Maatschappij ontbonden wordt en Wichelmann De Ravenbosch op zijn eigen naam laat zetten woonde hij toen nog steeds in Diepenveen.

In andere handen

Zoals boven vermeld had Wichelmann het werk voor de vossenfarm toevertrouwd aan zijn trouwe knecht Paul Jeentje. Als Oostenrijker was Jeentje verplicht de wapens op te nemen in het Duitse leger. Op welk moment hij zijn spullen heeft moeten pakken is niet te achterhalen. Het is niet onwaarschijnlijk dat de heer J.J.C. Sanderse, die maart 1942 naar De Ravenbosch kwam, aangetrokken werd om hem te vervangen. Sanderse trouwde het jaar daarop met Alberta Huigen en ze gingen wonen in het farmhuis bij de vossenkooien. Het moment waarop ze naar de woning van Wichelmann zelf in De Ravenbosch verhuisd zijn is niet duidelijk. Zeker is dat een nieuwe werknemer, de heer Brink, met zijn gezin in 1946 het farmhuis betrok. Waarschijnlijk was de tweede woning al eerder vrij gekomen voor de familie Sanderse, want ergens in 1944 of 1945 is Wichelmann teruggekeerd naar zijn geboorteland Duitsland.

Op 13 oktober 1948 kwam het eigendom van De Ravenbosch in handen van de heer Sanderse. Die overdracht was in die eerste naoorlogse jaren nog niet zo eenvoudig. De bezittingen van Duitsers waren toentertijd in beheer bij het Nederlands Beheersinstituut dat zetelde in Den Haag. Deze instantie gaf haar filiaal in Zwolle groen licht om besluiten te nemen over het vermogen van Wichelmann in Nederland. Wichelmann verbleef in Duitsland en was niet zelf aanwezig bij de overdracht. Bernard Johan Roze, belastinginspecteur in Zwolle,

Het woonhuis van Wichelmann en later van de familie Sanderse.

machtigde daarop notarisklerk Hermina Twenaar om bij notaris C. J. ten Cate in Deventer op te treden als vertegenwoordiger van de verkopende partij.

Het einde van de vossenfarm

Vanaf oktober 1948 zette de heer Sanderse de vossenfarm in De Ravenbosch voor eigen rekening door. Het Ministerie van Volksgezondheid gaf hem een vergunning voor het verwerken van vlees dat voor menselijke consumptie afgekeurd was. Hij schafte zich een jeep aan om zelf dit belangrijkste ingrediënt voor de maaltijden die hij de vossen opdiende te halen bij de slachterijen van Hunnink in Deventer, Hogeslag op Den Nul, Zendijk in Olst en de exportslachterij in Twello. Die jeep werd trouwens ook ingezet voor de gezondheid van het volk van Diepenveen. Want Sanderse was ter

plaats één van de weinigen die in die tijd over een auto beschikte en wanneer ijs en weder de dokter niet wilden dienen deed deze met succes een beroep op hem.

En toen haalde de Koude Oorlog ineens een streep door de rekening van de vossenfarm. In een strook langs de IJssel - de achtertuin van onder meer De Ravenbosch - werd in het diepste geheim de IJssellinie aangelegd om als de nood aan de man zou komen de Russen een koude douche te bezorgen. Straaljagers die de vijand vanuit de lucht zouden moeten bestoken scheerden laag over deze nieuwe waterlinie om zich in te spelen op hun taak. Het helse lawaai van deze wraakengelen vulde de vossenfarm. Bijgevolg verging de vossen de lust om zich voort te planten. Enkele oudere buurtbewoners menen zich te herinneren dat de moedervossen van schrik zelfs zo ver gingen, dat

ze hun jongen dood beten. Noodgedwongen moest Sanderse dus al begin jaren vijftig zijn bedrijf sluiten en ander werk zoeken.

De tijd ontbrak hem om de sporen van de vossenfarm in De Ravenbosch uit te wissen. Dat moest wachten tot hij in 1980 met pensioen zou gaan. Hij overleed echter al binnen een jaar na zijn pensionering en zijn echtgenote is zo verstandig geweest om het ruimen over te laten aan haar toekomstige opvolgers in De Ravenbosch. Deze arriveerden maart 1994, bijna een jaar na haar overlijden, en hebben die klus intussen geklaard. De symbolische afscheiding tussen het bos en het Randerpad en wat ijzeren staven die zich in bomen vastgebeten hebben herinneren nog aan de vossenfarm.

Met dank aan Willem Janssen, Wim Roetert en Jos Sanderse

Boerderij De Kooij aan de Ganzekooiweg

Harry Mulder

Van links naar rechts: Gerritje Klein Bronsvoot-Bruggeman met haar zoon Albert Willem en haar schoondochter Alberdina Johanna Klein Bronsvoot-Maatman.

Vier generaties bijeen in het keukentje van boerderij De Kooij. Van links naar rechts: Ida Platerink-Kremers, Jopie Kremers-Klein Bronsvoot, Anne Klein Bronsvoot-Maatman en Linda Platerink.

Aan de Ganzekooisweg 1, voorheen Tjoene 16, staat al ruim twee eeuwen boerderij De Kooij, ook wel Ganzekooi genoemd. Het ligt voor de hand dat deze naam verwijst naar een ganzenkooi die hier vroeger gestaan heeft.

Eerste eigenaar van katerstede Ganzekooi was de Hervormde Gemeente Diepenveen. Deze verkocht het in 1842 aan broer en zus Jan en Hendrika Bloemendaal.

Een paar decennia later werd de boerderij gepacht door Jan Klein

Bronsvoot en Johanna Hoekman. In 1880 kocht Johanna, die inmiddels weduwe was, de boerderij van de toenmalige eigenaar Jan Slatink. Eén van de zonen van Jan en Johanna, Lammert Willem Klein Bronsvoot, zette de boerderij voort. Hij trouwde met Gerritje Bruggeman uit Gorssel. Ze kregen elf kinderen. Hun zoon Albert Willem Klein Bronsvoot nam de boerderij over. Hij huwde Alberdina Johanna Maatman van boerderij De Pekelharing op de Platvoet. Alberdina Johanna

(Anne) bereikte op 27 oktober 2009 de leeftijd van 100 jaar.

Albert Willem en Anne kregen één kind, een dochter Jopie genaamd. Jopie bleef op de boerderij en trouwde met Geert Kremers. Hun kinderen Wim en Ida zijn al jaren het huis uit. Jopie Kremers-Klein Bronsvoot, inmiddels weduwe en grootmoeder van vijf kleinkinderen, woont nu alleen op de boerderij aan de Ganzekooisweg. Na 140 jaar is de naam Klein Bronsvoot dus nog steeds verbonden aan De Kooij.